

EUROPOS TARYBA

EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMAS

TREČIASIS SKYRIUS

NUTARIMAS DĖL

Alvydo PUZINO
pareiškimo Nr. 44800/98
prieš Lietuvą

PRIIMTINUMO

Europos Žmogaus Teisių Teismas (Trečiasis skyrius), 2000 m. kovo 14 dieną posėdžiaujant kolegijai, sudaryta iš:

pirmininko sero Nicolas BRATZA,
teisėjų J.-P. COSTA,
L. LOUCAIDES,
P. KŪRIO,
F. TULKENS,
K. JUNGWIERT,
H. S. GREVE,

ir skyriaus kanclerės S. DOLLÉ,

atsižvelgdamas į minėtą pareiškimą, pateiktą Europos žmogaus teisių komisijai 1998 m. rugsėjo 4 dieną ir įregistruotą 1998 m. gruodžio 2 dieną;

atsižvelgdamas į Konvencijos vienuoliktojo protokolo 5 straipsnio 2 dalį, pagal kurią kompetencija nagrinėti šį pareiškimą buvo perduota Teismui;

atsižvelgdamas į atsakovės Vyriausybės pateiktą nuomonę ir į pareiškėjo kaip atsakymą pateiktą nuomonę,

po svarstymo

nusprendė:

FAKTAI

Pareiškėjas yra Lietuvos Respublikos pilietis, gimęs 1952 m. Šiuo metu jis kalinamas Sniego kolonijoje, Vilniuje.

A. Bylos aplinkybės

Bylos faktai, pateikti šalių, gali būti apibendrinti, kaip išdėstyta toliau.

Nuo 1991 m. kovo 20 dienos pareiškėjas atlieka laisvės atėmimo trylikai metų bausmę už nužudymą sunkinančiomis aplinkybėmis. Prezidento 1998 m. birželio 27 dienos dekretu dėl malonės bausmė pareiškėjui buvo sumažinta dvejais metais.

1998 m. liepos 21 dieną pareiškėjas kreipėsi į kolonijos administraciją, prašydamas jį perkelti į Kybartų koloniją-gyvenvietę, kadangi jis buvo atlikęs du trečdalius bausmės. Pareiškėjas tvirtino, kad jo elgesys buvo pavyzdingas ir todėl pagal Pataisos darbų kodekso 22 ir 67 straipsnius jis turėjo teisę atlikti likusią bausmės dalį švelniausio tipo įkalinimo įstaigoje. Kolonijos administracija atsisakė patenkinti jo prašymą.

Dėl šio atsisakymo pareiškėjas parašė daug skundų įvairioms vyriausybėms ir parlamentinėms Lietuvos valdžios institucijoms. Jo skundai buvo atmesti tuo pagrindu, kad nėra kolonijos-gyvenvietės asmenims, nuteistiems už sunkius nusikaltimus, kadangi Kybartų kolonijoje-gyvenvietėje galima laikyti tik kalinius, nuteistus už nesunkius nusikaltimus. Jam taip pat buvo pranešta, kad įkalinimo įstaigos valdžia turi laisvę nuspręsti, ar kalinamąjį galima perkelti į švelnesnę įkalinimo įstaigą.

Pareiškėjas taip pat nesėkmingai skundėsi dėl negalėjimo pakeisti įkalinimo įstaigą įvairioms tarpvyriausybėms ir tarptautinėms nevyriausybėms organizacijoms, pavyzdžiui, Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos Teisės reikalų ir žmogaus teisių komitetui, Baltijos Jūros Valstybių Tarybai (toliau tekste – „BJVT“) ir Tarptautinei amnestijai.

Pareiškėjas teigia, kad 1998 m. spalio 20 dieną jis gavo 1998 m. spalio 16 dienos laišką nuo BJVT Komisaro demokratinių institucijų ir žmogaus teisių klausimais, įsikūrusio Kopenhagoje. Pareiškėjas teigia, kad laišką jis gavo jau atplėštą.

Pareiškėjas taip pat tvirtina, kad 1998 m. lapkričio 2 dieną jis gavo 1998 m. spalio 21 dienos laišką iš Europos žmogaus teisių komisijos sekretoriato. Jis teigia, kad šį laišką taip pat pirmiausia patikrino kolonijos administracija, ir tik po to pareiškėjas galėjo su juo susipažinti.

1998 m. gruodžio 3 dieną pareiškėjas drausmine tvarka gavo papeikimą.

Dėl šio papeikimo jis padavė skundą Seimo kontrolieriui ir nurodė, kad buvo pažeista jo susirašinėjimo laisvė.

1998 m. gruodžio 22 dieną Seimo kontrolierius pripažino, kad kolonijos administracija cenzūravo pareiškėjo laišką žmonai, kuriame jis kaltino kolonijos personalą vagyste. Seimo kontrolierius pripažino, kad todėl 1998 m. spalio 30 dieną kolonijos administracija paskyrė pareiškėjui drausminę nuobaudą už šmeižtą. Seimo kontrolierius nustatė, kad pareiškėjo laiškei žmonai buvo jo asmeninio gyvenimo dalis ir jo teiginiai apie vagystę nebuvo formalūs pasiūlymai, pareiškimai ar skundai Pataisos darbų įstaigų vidaus tvarkos laikinųjų taisyklių 7.3.4 punkto prasme. Seimo kontrolierius padarė išvadą, kad drausminė nuobauda buvo neteisėta ir pasiūlė ją panaikinti. Seimo kontrolierius taip pat nustatė, kad 1998 m. spalio 16 dienos laiškas iš BJVT buvo atplėštas, bet jame nebuvo jokių priedų. Jis pripažino, kad Europos žmogaus teisių konvencijos 8 straipsnyje numatyta teisė į tai, kad būtų gerbiamas susirašinėjimo slaptumas, yra „beveik neliečiama“, bet valstybė turi teisę tam tikrais atvejais cenzūruoti kalinių laiškus. Seimo kontrolierius nerado pareiškėjo teisės į tai, kad būtų gerbiamas jo susirašinėjimo slaptumas, pažeidimų.

Seimo kontrolieriaus išvadų pagrindu Pataisos reikalų departamento direktorius 1998 m. gruodžio 29 dieną panaikino neteisėtąją drausminę nuobaudą.

B. Bylai reikšmingos vidaus teisės nuostatos

Pataisos darbų kodekso 22 straipsnis numato specialią kolonijų-gyvenviečių kategoriją „asmenims, aiškiai ėmusiems taisytis“. Šio Kodekso 67 straipsnis numato, kad „nuteistieji, aiškiai ėmę taisytis, gali būti ... perkelti ... į koloniją-gyvenvietę“.

Konstitucijos 22 straipsnis numato, kad asmens susirašinėjimas yra neliečiamas. Teismai saugo asmenis nuo savavališko ar neteisėto tos teisės varžymo.

Pataisos darbų kodekso 41 straipsnis numato, kad „nuteistųjų korespondencija turi būti cenzūruojama“.

Pataisos darbų įstaigų vidaus tvarkos laikinųjų taisyklių 7.1.7 punktą skelbia, kad iš pataisos darbų įstaigos „nuteistųjų siunčiami ir [joje] gaunami laišakai (išskyrus laiškus, adresuotus prokurorui) cenzūruojami“.

7.1.8 punktą skelbia, kad laišakai, „parašyti slaptaraščiu, ciniški ar grasinančio turinio, adresatui nesiunčiami“.

7.3.4 punktą numato, kad „įžeidžiantys, žargonu arba necenzūriniais žodžiais parašyti pasiūlymai, pareiškimai ir skundai adresatams nesiunčiami, o ... [tokius raštus] parašiusiems asmenims gali būti taikomos [drausminės] nuobaudos“.

Pagal Konstitucijos 102 straipsnį ir šiuo požiūriu reikšmingas Konstitucinio Teismo įstatymo nuostatas, Konstitucinis Teismas gali nagrinėti prašymus ištirti, ar įstatymai, poįstatyminiai aktai ar normos atitinka Konstituciją. Į Konstitucinį Teismą gali kreiptis tik tam tikros valstybinės institucijos, tarp jų ir teismai. Privatus asmuo negali pateikti prašymo Konstituciniam Teismui.

SKUNDAI

1. Remdamasis Konvencijos 8 straipsniu pareiškėjas teigia, kad kolonijos administracija jam nesant atplėšdavo ir cenzūruodavo jo laiškus.
2. Jis taip pat skundžiasi dėl kolonijos administracijos paskirtos nuobaudos už laiške žmonai išsakytus jo teiginius, kuriais jis kaltino kolonijos personalą vagyste. Jis tvirtina, kad dėl to buvo nepateisinamai suvaržytos jo teisės į privataus gyvenimo gerbimą ir į saviraiškos laisvę.
3. Remdamasis Konvencijos 3, 7, 8 ir 12 straipsniais pareiškėjas skundžiasi, kad jis negalėjo pasinaudoti Pataisos darbų kodekso 22 ir 67 straipsnių nuostatomis, numatančiomis galimybę jį perkelti į koloniją-gyvenvietę, kurioje jis galėtų gyventi su žmona.

PROCESAS

Pareiškimas buvo pateiktas 1998 m. rugsėjo 4 dieną ir užregistruotas 1998 m. gruodžio 2 dieną.

1999 m. balandžio 20 dieną Teismas nusprendė komunikuoti pareiškimą atsakovei Vyriausybei.

Vyriausybė raštu pateikė pastabas 1999 m. liepos 3 dieną. Pareiškėjas atsakė 1999 m. rugpjūčio 31 dieną.

TEISĖ

1. Remdamasis Konvencijos 8 straipsniu pareiškėjas skundžiasi, kad kolonijos administracija kontroliavo jo susirašinėjimą.

8 straipsnis skelbia:

„1. Kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas.

2. Valstybės institucijos neturi teisės apriboti naudojimosi šiomis teisėmis, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus ir kai tai būtina demokratinėje visuomenėje valstybės saugumo, visuomenės apsaugos ar šalies

ekonominės gerovės interesams siekiant užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat būtina žmonių sveikatai ar moralei arba kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti.“

Vyriausybė pripažįsta, kad cenzūruoti pareiškėjo susirašinėjamą leidžia Pataisos darbų kodeksas ir Pataisos darbų įstaigų vidaus tvarkos laikinosios taisyklės. Tačiau ji teigia, kad pareiškėjas šios pareiškimo dalies atžvilgiu neišnaudojo vidaus teisinės gynybos priemonių, kadangi jis nesiskundė įkalinimo įstaigų, prokuratūros ir kitoms vykdomosios valdžios institucijoms, Seimo kontrolieriui ar teismams. Gali būti, kad Pataisos darbų kodeksas ir Pataisos darbų įstaigų vidaus tvarkos laikinosios taisyklės neatitinka Konstitucijos 22 straipsnio, įtvirtinančio susirašinėjimo laisvę. Pareiškėjas galėjo skųstis teismui ir remdamasis Konstitucija nurodyti, kad jo susirašinėjimo cenzūravimas pažeidė jo asmens teises. Tada teisėjas būtų galėjęs kreiptis į Konstitucinį Teismą, prašydamas nustatyti, ar minėtos įstatymų nuostatos atitinka Konstituciją. Vyriausybės nuomone, Konvencijos 35 straipsnio 1 dalis neleidžia Teismui nagrinėti šios pareiškimo dalies. Vyriausybė nekomentuoja šio skundo esmės.

Pareiškėjas teigia, kad naudotinių teisinės gynybos priemonių nebuvo. Tą patvirtina tas faktas, kad Seimo kontrolierius atmetė jo skundus dėl cenzūravimo.

Teismas pastebi, kad valstybės vidaus teisė leido cenzūruoti pareiškėjo susirašinėjamą ir nė viena valstybės vidaus procedūra nebuvo perspektyvi. Vyriausybės pasiūlyta Konstitucinio Teismo procedūra negali būti laikoma teisinės gynybos priemone Konvencijos 35 straipsnio 1 dalies prasme, kadangi Konstitucinis Teismas negali atitaisyti asmens teisių pažeidimo, o gali tik išnagrinėti, ar įstatymas atitinka Konstituciją. Bet kokių atveju į Konstitucinį Teismą pareiškėjas negalėjo kreiptis asmeniškai ar tiesiogiai (žr. „Bylai reikšmingų vidaus teisės nuostatų“ dalį). Iš to seka, kad ši pareiškimo dalis negali būti atmesta dėl vidaus teisinės gynybos priemonių neišnaudojimo.

Teismas išnagrinėjo kitas šalių pastabas. Jis pripažįsta, kad ši pareiškimo dalis kelia sudėtingus faktų ir teisės klausimus, kurių išsprendimas turi priklausyti nuo nagrinėjimo iš esmės. Todėl ši pareiškimo dalis negali būti laikoma aiškiai nepagrįsta Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies prasme. Joks kitas pagrindas paskelbti ją nepriimtina nėra nustatytas.

2. Pareiškėjas taip pat skundžiasi dėl kolonijos administracijos paskirtos nuobaudos už laiške žmonai išsakytus jo teiginius, kuriais jis kaltino kolonijos personalą vagyste.

Teismas mano, kad šis skundas turi būti nagrinėjamas pagal Konvencijos 10 straipsnį, kuris, kiek tai šiuo požiūriu reikšminga, numato:

„1. Kiekvienas turi teisę į saviraiškos laisvę. Ši teisė apima laisvę turėti savo nuomonę, gauti bei skleisti informaciją ir idėjas valdžios institucijų netrukdomam...“

2. Naudojimas šiomis laisvėmis, kadangi tai yra susiję ir su pareigomis bei atsakomybe, gali būti priklausomas nuo tam tikrų formalumų, sąlygų, apribojimų ar sankcijų, kurias nustato įstatymas ir kurios demokratinėje visuomenėje yra būtinos dėl valstybės saugumo, teritorinio vientisumo ar visuomenės apsaugos, siekiant užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, apsaugoti žmonių sveikatą ar moralę, taip pat kitų asmenų garbę ar teises, užkirsti kelią išlaptintos informacijos atskleidimui arba užtikrinti teisminės valdžios autoritetą ir bešališkumą.“

Vyriausybė pabrėžia, kad minėta nuobauda buvo panaikinta, Seimo kontrolieriui pateikus išvadas.

Teismas pažymi, kad pareiškėjui paskirta drausminė nuobauda buvo panaikinta. Panaikinimas iš esmės reiškė pareiškėjo asmens teisių pažeidimo pripažinimą. Teismas yra įtikintas, kad valdžios institucijos minėto skundo atžvilgiu suteikė pareiškėjui tinkamą atlygį. Iš to seka, kad šiuo aspektu jis nebegali teigti esąs Konvencijos pažeidimo auka 34 straipsnio prasme (žr., *mutatis mutandis*, neskelbtą 1999 m. rugšėjo 28 dienos sprendimą byloje *Dalban v. Romania*, §§ 44–45).

Iš to seka, kad ši pareiškimo dalis yra aiškiai nepagrįsta Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies prasme ir turi būti atmesta pagal 35 straipsnio 4 dalį.

3. Be to, remdamasis Konvencijos 3, 7, 8 ir 12 straipsniais, pareiškėjas skundžiasi, kad negalėjo persikelti į kitą įkalinimo įstaigą.

3 straipsnis uždraudžia kankinimą, nežmonišką ar žeminantį orumą elgesį ar baudimą. 7 straipsnis draudžia retrospektyvius baudžiamuosius įstatymus ar bausmes, o 12 straipsnis užtikrina teisę tuoktis ir kurti šeimą.

Tačiau Konvencija negarantuoja, kaip tokios, teisės į tam tikrą kalinimo režimą. Šiuo požiūriu galima remtis nusistovėjusia Komisijos praktika, pagal kurią atsisakymas perkelti kalinamąjį iš vienos įkalinimo įstaigos į kitą, jei perkelti nereikalauja jo sveikatos būklė, nesudaro nežmoniško ar žeminančio orumą elgesio 3 straipsnio prasme (žr., *inter alia*, *Lukanov v. Bulgaria* (dec.), no. 21915/93, 1995-01-12, D.R. 80, pp. 108, §§ 128–130). Taip pat nėra požymių, kad dėl kolonijos valdžios atsisakymo pareiškėjas negalėjo pasimatyti su žmona, kas būtų suvaržę jo šeimos gyvenimą 8 straipsnio prasme. Likusius šioje pareiškimo dalyje pareiškėjo išdėstytus teiginius Teismas mano esant visiškai neparemtus faktais ir neatskleidžiančius jokio tikėtino Konvencijos pažeidimo.

Iš to seka, kad ši pareiškimo dalis taip pat turi būti atmeta pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis kaip aiškiai nepagrįsta.

Dėl šių priežasčių Teismas vienbalsiai

SKELBIA PRIIMTINAI, iš anksto nenusprendamas dėl esmės, pareiškėjo skundus dėl jo susirašinėjimo kontrolės;

SKELBIA NEPRIIMTINA likusią pareiškimo dalį.

S. DOLLÉ
Kanclerė

N. BRATZA
Pirmininkas